

Aikuisten oppimisvaikeudet

AkiiviOpet -seminaari

10.8.2024

Aiheena tänään

- Aikuisten oppimisvaikeudet ja niiden huomioiminen opetuksessa ja työelämässä
- Miten oppimisen pulmat näkyvät kouluttautumisessa?
- Miten opiskelijoita voi tukea?

Kouluttajasta

Anna Niemelä

- Työelämän ja viestinnän asiantuntija (HNY Group ja Wise Words)
 - Ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen ohjaaja ja ratkaisukeskeinen valmentaja
 - Toimiva vuorovaikutus -ohjaaja
 - Valtiotieteiden maisteri, sosiologia
- Valmennukset ja koulutus neuromoninaisuudesta: www.neuromonimuotoisuus.fi

Puheenvuoron pohjana

- Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen Jotpan raportti aikuisten oppimisvaikeuksista, kouluttautumisesta ja työelämästä (2023)
- Tutkimustietoa, asiantuntijahaastatteluja ja 8 kokemusasiantuntijan haastattelua sekä 6 yrityksen edustajan haastattelua

 Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

Jokaisen osaaminen näkyviin

Aikuisten oppimisen vaikeudet,
kouluttautuminen ja työelämä

Mitä oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan?

- Oppimisen vaikeuksiin luetaan tässä esityksessä mukaan diagnosoidut ja koetut oppimisvaikeudet:
 - lukivaikeus
 - matematiikan vaikeus
 - hahmottamisen vaikeudet
 - tarkkaavuuden sekä toiminnanohjauksen pulmat, kuten adhd

Miksi aihe on tärkeä?

- Suomalaisten lukutaito, matemaattinen osaaminen ja digitaidot ovat keskimäärin maailman parhaiden joukossa

Haasteita kuitenkin on monella

- OECD:n PIAAC-tutkimuksen (2013) mukaan Suomessa on:
 - 370 000 lukutaidoltaan heikkoa 16-65 -vuotiasta aikuista
 - Lukemisessa keskihajonta oli Suomessa osallistujamaiden suurin
 - 450 000 numerotaidoiltaan heikkoa aikuista, joilla on vaikeuksia peruslaskutoimituksissa
 - **Miljoona** tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidossa heikosti hyödyntävää aikuista
- Euroopan digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksi (DESI 2022) -raportin mukaan noin **20 prosenttia** suomalaisista ei hallitse digitaalisia perustaitoja

Kyselytutkimus aikuisten oppimisesta

- Koulutus kasautuu korkeasti koulutetuille aikuisille. Matalammin koulutetut henkilöt osallistuvat koulutukseen puolestaan muita vähemmän
- Myös työssä oppimisen mahdollisuudet olevan työntekijätasolla heikommalla kuin toimihenkilötasolla
- Miten ihmiset itse kokevat koulutukseen osallistumisen ja työuran aikaisen oppimisen?
- Millaiset tekijät ovat yhteydessä mahdollisuuksiin ja halukkuuteen osallistua koulutukseen?

Kyselytutkimus aikuisten oppimisesta

- Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 20–69-vuotiaat suomalaiset.
- Tutkimukseen vastasi 2010 vastaajaa marraskuussa 2022.
- Tiedonkeruu sisälsi kaikki koulutustasot, mutta matalammin koulutettujen osuutta nostettiin erillistarkastelujen luotettavuuden vuoksi.
- Kyselytutkimusta tukemaan tehtiin myös haastattelututkimus.
- Tutkimuksen toteutti Kantar Public.

Keitä opetatte?

- A. Alan vaihtajat
- B. Työttömät
- C. Maahanmuuttajat
- D. Perusasteen koulutuksen saaneet
- E. Korkeakoulutetut
- F. Muita ryhmiä

Myönteiset tulokset

- 80 prosenttia suomalaisista pitää uuden oppimista tärkeänä ja nauttii siitä
- Valtaosa työikäisistä luottaa kykyynsä oppia uutta ja on iloisia ja ylpeitä omasta osaamisestaan
- Puolet kyselyyn vastanneista kertoo osallistuneensa aktiivisesti koulutuksiin ja kursseille elämänsä aikana ja kolmannes vähintään satunnaisesti
- Koulutukseen osallistutaan omasta kiinnostuksesta ja halusta kehittyä sekä työelämässä pärjäämisen ja menestymisen vuoksi

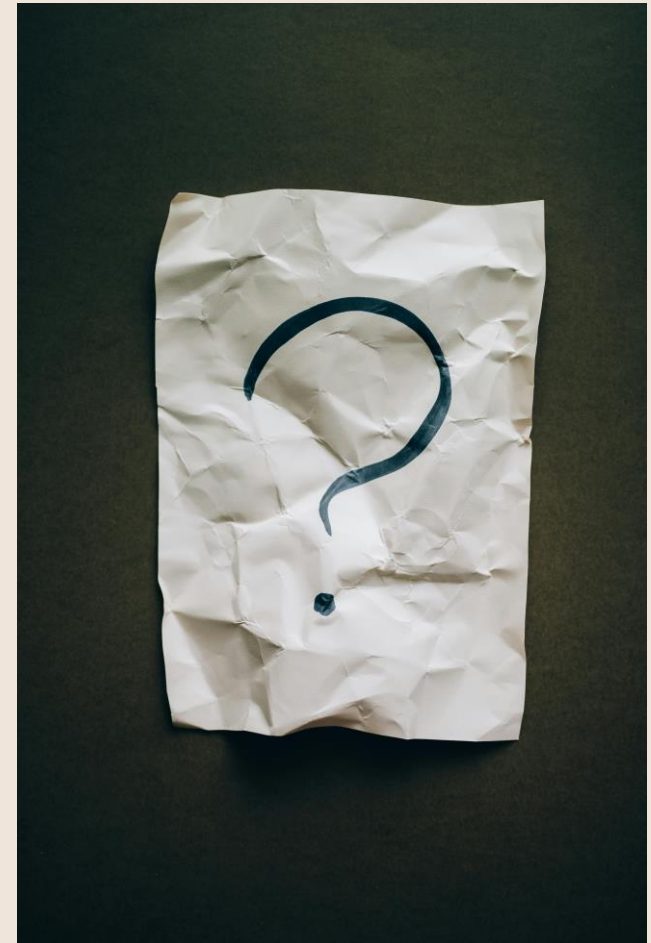
Koulutuksen hyödyt

- Yli 60 prosenttia vastaajista kokee, että on pystynyt käyttämään koulutuksissa ja kursseilla saamaansa osaamista työssä
- Valtaosa myös kokee, että koulutukseen osallistuminen on lisännyt tyytyväisyyttä elämään

Kouluttautumisen esteet

- Opiskelun ja muun elämän yhteensovittaminen on vaikeaa
 - Näkyy erityisesti naisten vastauksissa.
- Ajan ja taloudellisten resurssien puute koetaan kouluttautumisen esteeksi
- Lähes kolmasosa niistä, jotka olisivat halunneet kouluttautua enemmän, kokee, ettei itselle sopivia kursseja ja koulutuksia ole ollut saatavilla

- Kuulostaako tutulta?
- Miksi itselle sopivien kurssien ja koulutusten löytäminen on vaikeaa?

Mielekkäät opiskelumuodot

- Lyhyet oman alan kurssit ja koulutukset sekä työajalla suoritettavat koulutukset koetaan mielekkäimmiksi tavoiksi oppia uutta ja kehittää itseä
- Suoraan työtehtäviin liittyvät täsmäkoulutukset sekä ajasta ja paikasta riippumattomat toteutukset, kuten verkko-opinnot, koetaan mielekkäiksi

Omat oppimisvalmiudet

- Puolet työssä olevista uskoo, että oma työ muuttuu lähivuosina niin, että työ vaatii uutta osaamista
- 66 % luottaa siihen, että pystyy kehittämään omaa osaamistaan, jotta pärjää työelämässä myös tulevaisuudessa
- Valtaosa työssä olevista kokee, että oma osaaminen on riittävää nykyiseen työhön nähden
 - Oppimiskykyihinsä luottavat eniten yrittäjät sekä johtavassa asemassa olevat henkilöt
 - Vähiten oppimiskykyihinsä luottavat työttömänä olevat, enintään perusasteen koulutuksen suorittaneet ihmiset sekä ihmiset, joilla on todettu tai koettu oppimisvaikeus

- *Valtaosa työssä olevista kokee, että oma osaaminen on riittävää nykyiseen työhön nähden*
 - *Oppimiskykyihinsä luottavat eniten yrittäjät sekä johtavassa asemassa olevat henkilöt*
 - *Vähiten oppimiskykyihinsä luottavat työttömänä olevat, enintään perusasteen koulutuksen suorittaneet ihmiset sekä ihmiset, joilla on todettu tai koettu oppimisvaikeus*
- **Miten kyselyn tulokset oppimisvalmiuksista ja minäpystyvyyden kokemuksesta näkyvät työssäsi?**

Lisäkysymyksiä herättivät nämä tulokset

11 + 11

11 % aikuisista on diagnosoitu oppimisvaikeus ja 11 % kertoo, että he kokevat oppimisessa olevan esteitä.

*Lähde: Mitä työikäiset ihmiset ajattelevat jatkuvasta oppimisesta?
Jotpa (2023)*

Moni haluaisi lisää koulutusta

- Kaikista vastaajista jopa 44 prosenttia kertoo, että olisi halunnut kouluttautua elämänsä aikana pidemmälle
 - Näin vastasivat erityisesti ne henkilöt, joilla on todettu tai koettu oppimisvaikeus
- Myös työttömänä vastaushetkellä olleet sekä ammatillisen toisen asteen tai opistoasteen koulutuksen suorittaneet henkilöt kokevat muita useammin, että olisivat halunneet kouluttautua pidemmälle
- Pelkän perusasteen varassa olevista 33 prosenttia olisi halunnut kouluttautua enemmän

Erot kokemuksissa koulutuksista

- Koulutuksen koetaan lisäävän tyytyväisyyttä elämään, ja koulutuksessa saatua osaamista pystytään hyödyntämään työelämässä.
- **Kielteisimmät kokemukset** koulutuksista oli vastaushetkellä työttömänä olleilla, enintään perusasteen koulutuksen suorittaneilla ihmisillä sekä ihmisillä, joilla on koettu oppimisvaikeus
 - Kaikki nämä vastaajaryhmät kokivat muita harvemmin, että koulutus olisi lisännyt omaa hyvinvointia tai että vastaajat olisivat pystyneet käyttämään kursseilla ja koulutuksissa saamaansa osaamista hyödyksi
- Enintään peruskoulun suorittaneet henkilöt ja ihmiset, joilla on koettu oppimisvaikeus, kokivat muita harvemmin, että olisivat saaneet koulutuksen avulla uusia työtehtäviä tai edenneet urallaan
- **Silti: tutkimusten mukaan koulutukseen osallistuminen lisää pelkän perusasteen varassa olevien työllisyyttä sekä ansiotuloja**

Miksi aiheeseen haluttiin pureutua lisää?

Koetun oppimisvaikeuden vaikutus

- Kertovat muita harvemmin tietävänsä tarpeeksi itseä kiinnostavista koulutusvaihtoehtoista, mistä saisi ammattiin ja uraan liittyvää ohjausta tai miten oman osaamisen kehittäminen käytännössä onnistuisi
- Kokevat muita harvemmin, että oma osaaminen on riittävää nykyiseen työhön nähden tai että oppivat työssään uusia asioita ja että omaa osaamista arvostetaan työelämässä
- Myös luottamus siihen, että pystyy kehittämään osaamistaan niin, että pärjää työelämässä tulevaisuudessa, on matalampaa kuin muilla
- *Lähde: Kyselytutkimus, Mitä työikäiset ihmiset ajattelevat jatkuvasta oppimisesta, Jotpa*

Miltä kyselyn havainnot kuulostavat?

**Mitä merkitsee opettajan tai
oppilaitoksen kannalta?**

Vaihda ajatuksia 2-5 henkilön ryhmässä, noin 5 min.

Kokemusasiantuntijoiden ajatuksia

Peruskoulukokemukset vaikeita

- Valtaosalla kokemukset omista oppimisvalmiuksista olivat heikkoja peruskouluajalta
- Peruskoulun vaatima monipuolinen osaaminen ja kiinnostuneisuus tuntuivat vaativilta, ymmärrys oppimisen pulmista oli ollut heikkoa
- Nuoremmilla haastatelluilla on parempia kokemuksia tuesta peruskoulussa
- Peruskoulun jälkeen moni on kouluttautunut paljon – suuntautuminen omien vahvuuksien mukaan auttaa
- Luotto omaan kykyyn opiskella korkeakoulussa on vaatinut vahvistusta muilta

Moni kokee häpeää

- Kokemusasiantuntijoiden haastatteluissa toistui kokemus häpeästä
 - Estää kertomasta ääneen omista haasteista
 - Estää käymästä avointa keskustelua opinnoissa tai työpaikalla
 - Vie mahdollisuuden saada tukea omiin haasteisiin
- JOS oppimisen vaikeudet tunnistetaan yhdeksi tavalliseksi osaksi aikuisten elämää, ne eivät ole erikoisuus, joka määrittelee ihmistä, leimaa ja aiheuttaa häpeää

Kokemusasiiantuntijoiden vinkit

- Uskalla pyytää apua ajoissa äläkä jää häpeämään, jos et saa jotain asiaa tehtyä
- Oppimisen pulmia ymmärretään jo hyvin ja monessa asiassa tullaan vastaan. Se vaatii kuitenkin omaa aktiivisuutta ja omien tarpeiden tuomista esiin

?

- Onko aina oltava itse aktiivinen? Erotuttava joukosta ihmisenä, jolla on oppimisen vaikeus?
- Kuinka helpottaa oppimisen pulmien kanssa elävien opiskelua?

Oppimisen tuen keinot

Lähteet

- Taitotalon opinto-ohjaaja ja ammatillinen erityisopettaja Maija Joentaus
- Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) ammatillinen erityisopettaja ja ammattikorkeakoulujen erityisopettajien ja kuraattorien verkostossa toimiva lehtori Maarit Heusala
- Erilaisten oppijoiden liiton erityisasiantuntija Johanna Lyytikäinen
- Kuntoutussäätiön erikoistutkija Johanna Korkeamäki
- Kokemusasiantuntijat

Olennaisinta on kohtaaminen

- Jokainen opiskelija nähdään yksilönä omine tarpeineen
- Kohdatuksi tuleminen ja haasteiden tunnistaminen voi riittää monelle
- Jos opiskelijaa ei kohdata yksilönä, erilaisista listatuista tuen keinoista ei välttämättä ole hyötyä

Opintojen sisältö, rakenne ja toteutus

Suunnittelu 1/3

- Kurssikokonaisuus on suunniteltu niin, että sille voi osallistua eri tavoin ja osaamisen osoittamiseen on erilaisia tapoja, kuten:
 - Suullisia esityksiä
 - Kirjallisia esityksiä
 - Näyttöjä
 - Videoita
 - Verkkotehtäviä
- Erilaisista mahdolluuksista kerrotaan opiskelijoille heti kurssin alussa.

Suunnittelu 2/3

- Jo suunnitteluvaiheessa huomioidaan, että esimerkiksi lukeminen voi viedä osalla opiskelijoista muita kauemmin tai he eivät pysty tuottamaan isoja tekstikokonaisuuksia.
- Opettajat voisivat pyrkiä valitsemaan kirjallisuuden niin, että se on myös kuunneltavissa, kirja löytyy esimerkiksi Celia-kirjastosta.

Suunnittelu 3/3

- Kun kurssisuunnitelma huomioi jo lähtökohtaisesti monenlaiset tavat oppia, ei oppimisen vaikeuksien takia tarvitse välttämättä pyytää erityisjärjestelyjä. Tämä edellyttää, että opettajalla on riittävästi aikaa kurssin suunnittelemiseen ja toteuttamiseen

Selkeys

- Opinnoissa on selkeä **rakenne**, joka käydään alussa läpi ja varmistetaan, että kaikki tietävät, kuinka opinnot etenevät ja mistä saa tukea.
- **Tuen erilaiset muodot** esitellään selkeästi eikä opiskelijan tarvitse ottaa niistä erikseen selkoa
- Oppilaitoksella on keinoja huolehtia siitä, **että tieto opiskelijoiden tuen tarpeesta välittyy sen sisällä**. Tällöin opiskelijan ei tarvitsisi keskustella omista vaikeuksistaan jokaisen opettajan kanssa erikseen
- Opettajat toteuttavat opintoja opiskelijoita tukevalla tavalla: esimerkiksi kirjallisen materiaalit ja esitysdiat saa käyttöön ajoissa, jotta niihin voi tarvittaessa perehtyä etukäteen itsenäisesti ja pitkistä tehtävänannoista ja opetuksesta ylipäättään on saatavissa tallenteet

Monimuotoiset suoritustavat

- Opintoja voi suorittaa näytteinä, joissa osaamista myös dokumentoidaan eri tavoin, ei kuitenkaan vain kirjallisesti, vaan esimerkiksi kuvaamalla
- Kirjalliset tentit tai esseet eivät ole ainoa mahdollinen suoritustapa vaan oppiaineita voi suorittaa myös esimerkiksi erilaisilla oppimistehtävillä
- Vieraiden kielten opintojen suorittamiseen mietitään vaihtoehtoisia suoritustapoja ja keinoja osoittaa osaaminen, kuinka esim. suullinen osaaminen voidaan huomioida, jos kirjallinen ilmaisu on lukivaikeuden takia hankalaa
- Opiskelussa on mukana toiminnallisuutta ja havainnollisuutta, ei vain pitkiä luentoja tai pelkkää lukemista

Digialustojen käyttö on linjakasta

- Oppimisalustojen käyttö on selkeää. Opiskelijat tietävät, mitä alustaa kullakin kurssilla käytetään, mistä tieto löytyy ja minne tehtävät palautetaan

**Mitä tuen keinoista voi toteuttaa tai
mitä toteutat jo nyt?**

Yksittäisille oppilaille kohdistettu tuki

Pajat

- Eri aiheisiin keskittyvät pajat, jonne voi tulla tekemään opintoja yhdessä muiden kanssa ohjatusti. Pajojen teemoina voivat olla esimerkiksi kaikille yhteiset oppiaineet.

Pienryhmät ja valmennus

- Diakin hankkeessa sosionomiopiskelijat ohjaavat vertaisina toisia opiskelijoita tehtävien tekemisessä
- Erilaisten opiskeluvalmiuksien, tarkkaavuuden tai muistin tuen keinojen valmennusta tarjolle myös koulutuksen rinnalle
- Jo nykyisin osassa oppilaitoksia on mahdollisuus osallistua opiskeluvalmiuksia tukeviin otva-opintoihin. Niissä käydään pienryhmässä läpi yksilöllisesti erilaisia opiskeluun liittyviä asioita ja opiskelijan on mahdollisuus saada apua esimerkiksi tietokoneen käyttöön

Lukiseula

- Diakissa aloittaneille opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tehdä digitaalinen lukiseula. Seulojen tulosten perusteella ei tehdä diagnooseja, mutta oppilaitos voi myöntää tulosten pohjalta erityisjärjestelyjä ja opiskelija voi käy yhdessä erityisopettajan kanssa läpi esimerkiksi oppimistekniikoita
- Opiskelijat voivat myös halutessaan hakeutua ulkopuolisen tahon tekemään laaja-alaisempaan lukitestiin

Lisääaika

- Tehtävien tekemiseen, lukemiseen tai tenttimiseen on käytettävissä enemmän aikaa kuin muilla

Häiriötön tila

- Tenttien tekemiseen on käytettävissä rauhallinen tila, jossa voi keskittyä rauhassa.

Muuta

- Etäkurssin opiskelijat tietävät, mistä saa tarvittaessa henkilökohtaista ohjausta tai heillä on tiedossaan aika, jolloin tehtäviä voi mennä suorittamaan joko muiden opiskelijoiden kanssa tai opettajan ohjauksessa.
- Kirjat kuunneltavissa äänikirjoina esim. Celia-äänikirjastossa

Mitä koulutuksen järjestäjä voi tehdä, jotta kynnys koulutukseen hakeutumiseen laskee?

1. Viesti samaistuttavasti

- Osa hakijoista pohtii, miten pärjään, jos muut opiskelijat ovat korkeasti koulutettuja – kerro, millainen tausta tai osaaminen opiskelijoilla on
- Kerro tarinoita oikeista opiskelijoista ja opinnoista
- Pyydä nykyisiä opiskelijoita esimerkiksi messuille esittelemään koulutusta. Heiltä saa aitoa tosielämän tietoa koulutukseen liittyvistä asioista.
- Osa aikuisista miettii, ovatko he liian vanhoja opiskelemaan – tuo esiin, että kaiken ikäiset voivat opiskella ja eri ikäisistä koostuva opiskelijaryhmä voi olla hyvin antoisa.

2. Kerro opintojen taloudellisen tuen mahdollisuuksista

- Huoli toimeentulosta voi olla esteenä kouluttautumiselle

3. Esittele koulutus selkeästi

- Kerro opintojen sisällöstä kattavasti opinto-oppaassa.
- Kerro koulutuksen esittelyssä ja opintojen eri vaiheissa erilaisista mahdollisuuksista suorittaa opinnot, tuo esiin opintojen toiminnallisuutta ja käytännönläheisyyttä
- Kuvaa, miten koulutus eroaa vuosikymmenten takaisesta. Jos edellisistä opinnoista on pitkä aika, ei hakija voi tietää koulutuksessa ja opetustavoissa tapahtuneista muutoksista

4. Tuo esiin oppimisen vaikeuksien tuen mahdollisuudet

- Esittele selkeästi erilaiset tuen muodot etenkin kirjoittamisessa, kieliopinoissa ja matematiikassa.
- Jos opiskelijalla on mahdollisuus selvittää omia oppimisen vaikeuksiaan opintojen aikana, kerro myös siitä
- Kerro tarvittaessa, kuinka tietokoneen käytössä ohjataan. Kaikki eivät käytä arjessaan tietokonetta

5. Anna hakijalle mahdollisuus keskusteluun

- Hakuvaiheessa keskustelu ammatillisen kouluttajan ja opon kanssa opinnoista, omista oppimiskokemuksista ja käsityksestä itsestään oppijana auttaa opintoihin valmistautumisessa.
- Kynnystä hakea koulutukseen voi laskea kurssi tai valmennus, jossa käydään läpi erilaisia koulutusvaihtoehtoja ja oppilaitoksia. Näillä kursseilla voi kehittää myös opiskelutekniikkaa sekä muistamisen ja keskittymisen keinoja

Työelämä

Työnantaja, huomioi nämä asiat

1. Lisää tietoa
2. Rekrytointi
3. Perehdytys
4. Työn muokkaaminen
5. Työympäristö
6. Esihenkilötyö
7. Viestintä
8. Tee näkyväksi

Iloa päivään!

Anna Niemelä

Anna.niemela@wisewords.fi

050 5233 627

www.wisewords.fi

www.neuromonmuotoisuus.fi